

SOVYET RUSYA SEÇİMLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Dr. Türkkaya ATAÖV

Demokratik idarenin hüküm sürdüğü memleketlerde bir kaç senelik fasılalarla seçmen karşısına çıkma mecburiyeti hükûmette bir mes'uliyet hissi yaratır. Diğer taraftan, bazı hükûmetler oyla iktidarı kaybetme tehlikesini akıllarına dahi getirmezler. Sovyet Rusya bu tasniften ikincisine dahildir. Sovyet Hükûmeti götüğü iç ve dış siyaset için mubah gördüğü bütün yol ve çarelerin lüzumlu olup olmadığına Rus vatandaşlarının fikrini almağa yanaşmaz. Bugünkü Rus cemiyetinde kollektif veya devlet çiftlikleri yerine hususî olarak çalışmak isteyen Rus köylüleri bulunduğu söylenebilir. Sovyet endüstri işçilerinin hiç değilse bir kısmı Rus Hükûmetinin bir propaganda aracı olmaktan ileri gidemeyen işçi sendikalarının bağımsız olmasına taraftardır. Nihayet, Sovyet cemiyetine münhasır bazı problemlerin hâl çâresini intiharda bulan Sovyet şairi Mayakovski, *Buzların Çözülmesi* adlı romanında ideolojik hatâlar yaptığını kabule zorlanan Ehrenburg, *Yalnız Ekmekle Yaşamaz* adlı kitabında yanlış yollara saptığını istemeyerek ilân eden Dudintsev ve hakettiği Nobel mükâfatını geri çevirmek mecburiyetinde kalan Pasternak gibi fikir işçilerinin de fikir hürriyetine taraftar oldukları su götürmez. Belki bunların hepsi de Rusya'nın endüstrileşmesi için takip edilmekte olan yolların uygunsuzluğunda hem fikirdirler. Birçok Rus vatandaşı da Sovyet Rusya'nın dış politikasını zararlı veya tehlikeli bulabilir. Maamafih, hiç bir vatandaş bu hususlarda fikrini söylemekte serbest olmadığı gibi bu farklı görüşünü seçimlerde başka bir parti veya siyasî teşekküle rey vermekle de ifade edemez.

Tabii, seçimler ancak serbest olduğu zaman bir mânâ ifade eder. Serbest seçimin temeli olan seçmenin tercih hakkı en aşağı iki Parti, hiç değilse iki aday, mevcudiyeti demektir. Serbest seçim söz, tonlanma, vicdan, v. s. hürriyetleri ile ilgili olup ideolojik, sosyal ve ekonomik inanç ve menfaatlerin ifadesi anlamını taşır. İnanç ve menfaatler çeşitli olduğuna göre, serbest oyla başa geçmiş hiçbir hükûmet bütün vatandaşların yekvücut olarak güvenine mazhar olamaz. Sosyal bilimlerde «hakikat», «iyi» ve «doğru» relatif olduğuna göre bir grup vatandaşın başarılı addettiği bir siyaset diğer bir grubun âtesin tenkidine uğrayabilir. O halde, fikir,

inanç ve menfaatlerde birlik ve yekvücutluk beklemek sosyal bilimlerde mucizeye bel bağlamak olur. Fakat Sovyet Rusya'daki seçimler bizi böyle bir mucize ile karşı karşıya bırakıyor. Bu memlekette seçmen kitlesi % 100'e yakın reyini Komünist Partisine vermektedir. Rus Hükûmeti buna sebep olarak vatandaşların topyekûn bir halde parti ve hükûmeti hararetle desteklemesini göstermektedir. Halbuki asıl sebep daha basit ve akla daha yakındır. Sovyet seçimlerinde Komünist adaylardan başka namzetler olmadığı gibi serbest oy hakkı için lüzumlu hürriyetler de mevcut değildir. Buna rağmen Stalin 1939 yılında yapılan 18'inci Parti Kongresinde Sovyet seçimlerinin neticelerini iftiharla şu sözlerle ifade etmiştir :

«Seçimler Sovyet cemiyetindeki birlik hissini fevkalâde bir ifadesidir. Aralık 1937'de S. S. C. B. Yüksek Meclisi seçimlerinde verilen oyların % 98,6'sı Komünist Partisini desteklemektedir. Haziran 1938'de muhtelif Sovyet Cumhuriyetlerinin Yüksek Meclisleri için yapılan seçimlerde ise oyların % 99,4 ü gene Komünist Partisi adaylarına verilmiştir.»¹

Stalin'in 1939'da yaptığı bu açıklamadan sonra Sovyet Rusya seçimlerinde Komünist Partisine verilen oy nisbeti yüzde 99'un altına düşmemiştir. Meselâ, 1950 seçimlerinde seçmenlerin % 99,98'i oy vermiş ve bunların 97,73'ü Komünist Partisini desteklemiştir.² 17 Aralık 1950 seçimlerinde muhtelif Sovyet cumhuriyetlerinde Komünist bloka verilen oy nisbeti şöyledir :³

Rus Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti	% 99.76
Ukranya SSC	% 99.91
Beyaz Rusya SSC.	% 99.92
Özbek SSC.	% 99.92
Kazakistan SSC.	% 99.82
Gürcistan SSC.	% 99.99
Azerbeycan SSC	% 99.96
Litvanya SSC.	% 99.90
Moldavya SSC.	% 99.89
Latvia SSC.	% 99.95
Kırgızistan SSC.	% 99.77
Tacikistan SSC.	% 99.95

¹ J. Stalin, *Problems of Leninism*. Moscow, Foreign Languages Publishing House, 1940, s. 645.

² *Izvestia*. 5 Aralık 1950.

³ «Triumf Sovetskoi Demokratii,» *Sovetskoe Gosudarstvo i Pravo*. Mart 1951, No. 3, s. 2.

Ermenistan SSC.	% 99.94
Türkmenistan SSC.	% 99.89
Estonya SSC.	% 99.85
Karelo - Fin SSC.	% 99.52

Gene 1950 seçimlerinde Abkhaz ve Nahıçevan Bağımsız Cumhuriyetlerinde Komünist blokuna verilen oy nisbeti tam % 100 dür. Bu konuda Stalin «hiç kimse inkâr edemez ki Sovyet Anayasası dünyanın en demokratik anayasası olup Yüksek Meclis seçimleri iftihar edilecek birer örnektir» demişti.⁴ Tabii, üstünde durulması gereken konu «örnek seçimler» sözü ile ne kastedildiğidir. Sovyet sözcüleri örnek seçimi serbest seçim mefhumu yerine vatandaşların başta bulunan parti ve hükûmeti sandık başlarında % 100'e yakın bir nisbetle destekleme mânâsında kabul ediyorlar.

Sovyet Rusya'da tek parti olduğuna, seçimlerin neticeleri daha evvelden kolaylıkla kestirilebileceğine ve neticelerin değişik ve sürprizli olmayacağına göre, bugünkü Rusya'da seçim hazırlık ve külfetine girişmek neden? Sebeplerden ilki, şüphesiz, Komünist Rusya'da da seçim yapıldığını dünyaya ilân etme ihtiyacıdır. İkinci olarak, Rus vatandaşlarının da, şekli kalmaktan ileri gidemese de, oy verme arzuları kısmen karşılanmış oluyor. Üçüncüsü, Sovyet seçimleri siyasî bir yarışma yerine bir «festival» mahiyetini taşır. Bir Rus kaynağı diyor ki : «Sovyet seçimleri senelerdir siyasî bir kampanya olmaktan çıkmış, millî bir festival olmuştur.»⁵ Seçimleri fırsat bilen parti ve hükûmet millî gayeleri vatandaşlara bir defa daha anlatmak fırsatını bulur. Bu da vatandaşı Sovyet iç ve dış siyasetini desteklemeye zorlamak için bir taktikten ibarettir. Nihayet, Sovyet vatandaşları da bir istihlal yarışmasından ibaret kalan yeknesak hayatlarında seçimleri bir bayram havası içinde «kutlamaktadırlar.»

Sovyet Rusya gibi bir diktatörlük rejiminde parti ve hükûmetin her seçimde seçmenlerin en aşağı % 99'u tarafından desteklendiği malûm. Şimdi akla şu sual gelebilir. Partiye rey vermeyen % 1 nispetindeki kitlenin mevcudiyetindeki hikmet nedir? Sovyet rejimi bu «muhalefet» azınlığının hakkından gelememiş midir? Sonra, seçimden seçime azınlığın nispeti niye azalmamakta veya çoğalmamaktadır? Evvelâ, reyleri sayan Seçim Komisyonları parti ve hükûmetin emniyetini kazanmış kimselerden teşekkül ettiğine göre, seçimlere demokratik bir edâ verebilmek gayreti ile, neticelerin mahsus % 99 çoğunluk ve % 1 azınlık tarzında

⁴ Stalin, *op. cit.*, s. 631.

⁵ *Sovetskoe Gosudarstvo i Pravo*. Ağustos 1950, No. 8, s. 1.

ilân edilmesi mümkündür. İkinci olarak, rejim Rusya'da hâlâ ufak bir muhâlefet bulunduğunu vatandaşlara kabul ettirmekte ilersi için bir fayda görmektedir. Bu tedbir vatandaşın «ihtilâl aleyhdarı» kimselerle mücadele gücünü ayakta tutmağa yaramaktan başka gözden düşen liderler ile bu muhâlif kitle arasında bir bağ kurulmasını da sağlıyor.

Bazı Batılı yazarlar Sovyet Rusya'da hakikî seçim mücadelesinin daha önceki bir safhada, yâni adaylar tesbit edilirken, yer aldığına inanıyorlar. Fakat, şunu hatırlamalı ki Sovyet seçimlerinde her açık mevkî için bir resmî aday vardır ve seçmen yalnız bu adaya müspet, menfî veya tarafsız oy verebilir. Bu şartlar altında dahi, adaylık için hiç değilse iki namzet adı ileri sürülseydi belki bir «demokrasi» başlangıcından bahsetmek mümkün olacaktı. Hakikat şudur ki aday tespiti için bir namzet mücadelesi dahi cereyan etmemektedir. Maamafih, Sovyet Anayasasının 141'inci maddesi «Komünist Partisi teşekkülleri, işçi sendikaları, kooperatifler, gençlik teşkilâtları ve kültürel cemiyetlerin aday gösterileceklerini» zikretmektedir. Anayasa bu teşekküllerden hepsinin birer aday ileri sürmelerine ve bu adayların kıymetleri hakkında tartışmaya girişmelerine mâni değildir. Lâkin bunun yapıldığı görülmemiştir. Aksine, bütün teşekküller sözleşmiş gibi bir adayın ismini ortaya atarak onu desteklerler. Adayın ismi evvelâ ya resmî Sovyet basınında yahut toplantıların birinde zikredilir. Bu, bütün teşekkülleri adayı desteklemeye dâvet etmek mânâsına gelir. İsmi açıklanmasını adayın ikinci bir toplantıda tek namzet olarak ilân edilmesi tâkip eder. Sonra sıra adayın seçim komisyonunca kaydına gelir.

Seçim kanunları Rusya'nın her tarafında her türlü seçimler için aşağı, yukarı aynı olduğundan meselâ yalnız Rus Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyetinin seçim kanunlarını tetkik etmekle bütün diğer Sovyet Cumhuriyetlerinin seçim mekanizmasını kavramak mümkündür.

Sovyet seçimleri genel, eşit, tek dereceli ve gizlidir. (Sovyet Anayasası, M. 134) Oy verme hakkı için asgarî yaş haddi on - sekizdir. (Sovyet An., M. 135) Aklî muvâzenesi bozuk olanlar ve mahkeme kararı ile oy hakkı geri alınanlar oy veremezler. Mahkeme kararı ile oy hakkını geri almak için vatandaşın herhangi bir şüphe üzerine adlî mâkamlara celbi kâfidir. Bir mahalde oy vermek için orada oturmuş olmak şart değildir. Meselâ, Kazakistan'da ikamet eden bir Sovyet vatandaşı Ukranya'da reyini kullanabileceği gibi Vladivostok'tan trenle Moskova'ya gitmekte olan bir Rus da herhangi bir istasyonda tanımadığı bir aday için oyunu verebilir. Şu halde, tek resmî adayın reyler kullanılmadan evvel dahi seçileceğine muhakkak nazara ile bakıldığı gibi Yüksek Meclisin kimlerden teşekkül edeceği aday listesi açıklanınca belli olur.

Sovyet Anayasasının 135'inci maddesi Yüksek Meclise seçilebilmek için asgarî yaş haddini 23 olarak gösteriyorsa da Rus seçim kanunu bu haddi 21'e indirmiştir. Kadınlar ve silahlı kuvvetler mensupları oy verme ve seçilme haklarına sahiptirler.

Seçimlere seçim komisyonları nezâret eder ki bunların en yüksek organı Merkezî Seçim Komisyonudur. M. S. Komisyonu parti işçi sendikaları, Komünist gençlik teşkilâtı, kooperatifler, silâhlı kuvvetler, kollektif çiftlikler, kültürel, teknik, ilmî ve diğer teşekkülleri temsil eden yirmi-üç kişiden müteşekkildir. (Rus seçim kanunu, M. 36). Parti ve hükûmet tarafından tutulmayan kimselerin yanlışlıkla aday gösterilmesine mâni olabilmek için RSFSC Yüksek Meclis Presidyumu Merkezî Seçim Komisyonunun aday listesini tetkik ve tasdik eder. Partinin takdirine mazhar olmayan namzetlerin Komisyonca kayıtları yapılmaz. Kaydı yapılan ve böylece parti ve hükûmetçe tutuldukları belli olan adayların isimleri rey pusulalarının üstüne basılarak seçmene dağıtılır. Seçmen ya bu rey pusulasını üstünde hiç değişiklik yapmadan kullanarak adayı desteklemiş olur, yahut da tek namzetin ismini çizmek sureti ile adayı tasvip etmediğini ifade eder.

Seçim kampanyası adayın kaydı ile başlar. Seçileceğinden şüphesi olmayan aday kendi propogandasını yapmağa lüzum görmez; hükûmetin resmî görüşlerini tekrarlamakla iktifa eder. Sovyet seçim kanununun 61'inci maddesi şöyle demektedir: «Bütün devlet ve parti teşekkülleri ile her vatandaş toplantı, basın ve diğer bütün yollarla adaylara her kolaylığı göstermek mecburiyetindedirler.» Adayları desteklemek bir vazife, onlar karşı cephe almak da «ihtilâl aleyhdan propoganda» mahiyetindedir.

Adayların hükûmet adına giriştikleri kampanya faaliyeti «Sosyalist yarışma» yı kamçılamak gayesini gütmektedir. Seçimleri fırsat bilen hükûmet sözcüsü aday vatandaşa istihsal yarışmasındaki vazifesini hatırlatır ve partiye olan bağlılığını tazeler. Sovyet hükûmetinin resmî gazetesi olan *Izvestia*⁶ seçim «kampanyası» nı şöyle anlatıyor :

«Partinin emniyetini kazanmış iki milyonu geçen parti mümessilleri Komünist namzetlerin seçim kampanyası görevini üzerlerine alarak tertip ettikleri toplantılarda vatandaşları reylerini blok halinde Komünist namzetlere vermeğe davet ederler. Partinin teveccühüne mazhar olan bu zevat Komünist cemiyetin ihdasında yeni zaferler kaydedilmesi ve Sosyalist Anavatanın daha çok kuvvetlenebilmesi gayesi ile şehir

⁶ *Izvestia*. 25 Kasım 1950.

ve köylerimizin çalışan ahalisine Lenin ve Stalin'in büyük fikirlerini açıklamakla vazifelidirler. Parti propogandacıları seçmenin siyasî faaliyetini hızlandırmak ve Komünist vicdanlarını takviye etmek mecbûriyetindedirler.»

Gene aynı gazete böyle bir seçim faaliyetinin dünyada tek hür kampanya olduğunu şu sözlerle ifade ediyor : «Hiç bir kapitalist memlekette milletvekilleri için bu derece bağımsız ve demokratik bir kampanya tasavvur edilemez. Bu yalnız zaferi hakeden sosyalist bir cemiyette mümkündür.» Bu noktada Batı demokrasileri ile Komünist rejim arasındaki mühim fark şudur ki ilkinde adayın kampanya faaliyeti diğer adayların hakları ile sınırlıdır; Rusya'da ise aday rakipsiz olduğundan seçim kampanyası «hür» ve «bağımsız» addediliyor.

Seçim kanununun 93'üncü maddesi de Sovyet rejiminde teori ve hakikat arasındaki büyük farkın başka bir örneğini veriyor. Bu maddeye göre, bir aday seçmen oylarının yarısından azını aldığı takdirde seçimlerin yenilenmesi zarûridir. Halbuki, bir-iki istisna hâriç, adaylara verilen oylar % 99'un altına düşmez. Kıyıda - köşede kalmış bu istisnaların da Sovyet seçimlerine sun'î olarak demokratik bir hava verebilmek gayretiyle vuku bulduğunu düşünmek mantıktır. Stalin bu tip seçimlerle tamamen tatmin olmuş olmalı ki 1950'de şöyle övünmekte beis görmemişti: «Bizim seçimlerimiz bütün dünyada en demokratik seçim tarzıdır... İnsanlık tarihinde bunun başka bir örneğine tesadüf edilemez.»⁷ Başka mânâda, insanlık tarihinde Sovyet seçimlerinin bir örneğine tesadüf edilmediği pek doğrudur!

Sonuç : Sovyet seçimleri halkı siyasî bir eğitime tâbi tutmak gâyesini güder. Seçimler, Vişinki'nin târifine göre, «bütün Sovyet halkının bir gâyede tamamiyle birleştiğini ispat etmektedir.»⁸ *Kultura i Zhizn* adlı Sovyet mecmuası da seçim gâyelerini şöyle izah etmişti :

«Seçimlerde parti teşkilâtının vazifesi Parti ile halk arasındaki bağları kuvvetlendirmek, işçi sınıfının siyasî faaliyetini geliştirmek ve İkinci Cihan Harbinden sonraki Beş Yıllık Kalkınma Plânlarının muvaffak olmaları için vatandaşlara önderlik etmektir.

⁷ J. Stalin, *Reçi na predvibornikh sobraniakh Stalinskovo izbiratelnovo okruga g. Moskvi. Moskova, 1950, s. 5 - 6*

⁸ Andrei Y. Vişinski, *The Law of the Soviet State*, Ter. Hugh W. Babb, New York, Green, 1948, s. 722.

Parti teşkilâtı Sovyet devlet sisteminin kapitalist sistemden ve Sovyet demokrasinin Batı demokrasisinden üstün olduğunu misâllerle ispata çalışmalıdır.»⁹

Sovyet seçmeni tek partinin tek adayını desteklemekle mükelleftir. Namzet listesine girenler *ipso facto* partinin tuttuğu kimseler olduğuna göre, bu adaylar aleyhine propaganda yapmak kanunen yasaktır. Bir Rus kaynağı şöyle diyor: «Adayların seçilmesi için gösterilen faaliyeti önlemeğe çalışmak suçtur.»¹⁰ Öyleyse, Sovyet seçimlerinin asıl gâyesi vatandaşa parti ve hükûmetin iç ve dış siyasetini bir daha izah etmekten ibarettir.

⁹ *Kultura i Zhizn*, 11 Ocak 1950, s. 1.

¹⁰ A. A. Askerov et al., *Sovetskoe Gosudarstvennoe Pravo*. Moskova, S. C. B. Fen Akademisi Hukuk Enstitüsü, 1948, s. 332.